

Легенда старого двору

Ярослава Острук-Сосенко

Двір був дуже вже старий. Час вищербив його мармурові колони, а барокові фасади покрити мохом та плісенью. Колись довкола нього простягались поля і ліси, тепер виросли там малі домики невеликого міста.

Останньою власницею цього двору була старша вже панна графівна Христина. Товариські зв'язки, що ще лучили її з аристократичним світом, зовсім урвалися після смерті матері, й відтоді ніхто вже не цікавився ні графівною Христиною, ні її двором. Багаті світлиці припали порохом і стратили свій блиск, а Христині минула в них молодість, що не принесла їй нічого, крім споминів про свій рід.

Христина розуміла, що ніхто з її "сфери" не захоче одружитися з графівною, якій з цілого майна залишився тільки маловартісний двір.

Її називали дивачкою. Була холодна, недоступна, а самотність вирізьбила довкола її уст іронічно-погірдливу усмішку.

Христина любила свій старий двір, де минуле жило ще в сальоні французького ренесансу, в старих ґобеленах і в портретах її предків.

Вечорами, коли місяць кидав ясні смуги на стіни сальону, вона залюбки сідала у фотель і вдивлялась у портрет бабуні Ізабелли, немов хотіла з очей вичитати тайну її життя.

Христина тільки й знала з минулого бабуні, що та закохалася колись у якогось молодика й через нього стратила ціле майно.

Однак горда дама в сніжно-білім криноліні дивилася на внучку холодними очима, а іронічно всміхнені уста залишили для себе тайну її кохання.

На етажерці біля портрету скляний годинник спинився на дванадцятій. Про цей годинник кружляла легенда, що тільки раз на деякий час годинник опівночі оживає. Це діється тоді, коли в їхньому роді станеться нещастя, або хтось переживає трагедію нещасливого кохання. Тоді старий венеціанський годинник вибиває дванадцятку, а музика починає грати менуета. Пробуджена музикою у скляному годиннику фігурка маркизи із її пажем танцює менуета.

Годинник цей дістала в дарунку з Венеції прабабуня Мар'яна від свого нареченого. Невдовзі мало відбутися їхнє весілля. Молодий виїхав на деякий час полагодити маєткові справи. Одного дня годинник без жодної причини спинився. Покликали майстрів, але ніхто не міг його направити. Зближався вже день весілля, молодий не приїжджав. Все більше хвилювалася Мар'яна... Вже тільки три дні осталося до весілля... День перед весіллям несподівано прийшла відомість про її нареченого. Він згинув у двобої. Тоді годинник видзвонив дванадцятку, а під звуки музики фігурка маркизи з пажем почала танцювати менуета.

Останній раз годинник грав менуета – так розказувала двірська челядь – в ту трагічну ніч, коли, дізнавшись про зраду свого любовника, графиня Ізабелла відобрала

собі життя.

Очевидно, графівна в легенду не вірила, а слово "любов" було їй зовсім неznане.

Тільки деколи, тоді, як у саду цвів жасмин, а здалека доходила тужлива мелодія, щось бунтувалось у ній. У таку ніч вона, сп'яніла від пахощів жасмину й музики, мріяла про кохання. Це сусід Мирон грав на скрипку та непокоїв її серце.

Але вранці вона, вже зовсім зрівноважена, на привітання Мирона відповідала холодним "добрий день", розуміючи, що було б безцільно кохати на десять літ молодшого хлопця – звичайного скрипаля.

Графівні, якій життя нічого не дало, можна було хоч мріяти. Вона мріяла про чудову кринолінову сукню її бабуні й ще про когось, зовсім їй незнайомого, когось такого, що його очі нагадували б очі скрипаля Мирона.

* * *

Здається, в житті графівни ніколи б нічого й не змінилось, якби не химерний жарт долі. Цим жартом долі був лист із Америки від сестри мами, а її тітки, пані Александри.

Христина знала, що в Америці живе її тітка й що покійна мати довгий час сподівалась на допомогу сестри, щоб відкупити продане бабунею майно. Однак листи сестри були такі, що розвіяли всю надію.

Несподіваний лист і залучені в англійській мові документи Христину чимало здивували.

З цікавістю читала:

"Дорога Христино! Коли цей лист читатимеш, мене вже між живими не буде, тому перед смертю хочу відплатитися за кривду, що колись заподіяла вам.

Було це по смерті нашої мами, а твоєї бабуні. Ціле наше майно зруйнував чоловік, що йому повірила твоя бабуня, закохана в нім. Побачивши безвихідність свого положення, вона відобрала собі життя.

Тоді я, молода, енергійна дівчина порадила твоїй матері, щоб те, що ще лишилося з майна, продати і в Америці шукати щастя. Доробившись, постановили ми відкупити майно.

По приїзді до Америки я купила кількасот акрів безвартісної землі. Несподіване щастя само почало мені йти в руки. Містечко недалеко моєї посілости поширилося, і за кілька літ я продала недавно ще безвартісну землю за великі гроші. Здається, усі пекельні сили хотіли мене зробити багатою, бо акції, закуплені мною, потрійно зросли в ціні, і моє майно зросло до суми мільйона доларів.

Я могла тоді відкупити наш маєток, поселитися в краю, але якесь дивне скупарство опутало мене. Я жадібно обчислювала проценти й тішилась неймовірно великою сумою мого майна.

На листи від сестри відписувала, що наші гроші пропали і що я живу в крайній нужді. А коли сестра, умираючи, написала до мене й просила, щоб тобою заопікуватись, я в першій хвилині хотіла це зробити, але потім жадоба грошей перемогла.

Розумію кривду, заподіяну вам, і прошу, коли можеш, прости. Гроші, що ніколи не

дали мені щастя, передаю тобі й бажаю, щоб хоч тебе вони зробили щасливою. Використовуй кожную хвилину життя, воно коротке, але гарне. Твоя тітка Александра".

* * *

Мільйоновий спадок не так утішив Христину, як засмутив. Вона зрозуміла, що за гроші зможе мати, що тільки захоче; знала, що стане сенсацією, очі всіх будуть звернені на колись бідну графівну, і женихів буде у неї доволі.

Розум помалу переборював, і вкінці Христина переконалася, що багатство не є лихом. Справді було так, як Христина в першій хвилині подумала. Елегантна, із смаком одягнена панна та її мільйоновий спадок стали предметом розмов цілої околиці, а багаті женихи, що ще недавно не признавались до вбогої графівни, сьогодні були б щасливі, якби Христина згодилась їх вибрати. Графівна на всі залицяння відповідала глумливою усмішкою, а холодні очі заморожували палких кандидатів на її майно.

Отак, відтоді думки про Мирона були щораз сміливіші... "як би він її кохав... вона б поїхала з ним у світ... Мирон покінчив би музичні студії... став би славним скрипалем..."

Мрії про кохання розвіювались із світанком дня, а Миронові й на думку не спадало, що багата графівна могла б кого кохати.

Несподівано Христина виїхала з краю. Багатій графівні забажалось побачити світ. У першу подорож вибралась до Парижу – "міста мистецтва й елегантії", як її мати називала Париж.

Минуло кілька насичених щастям місяців. За цей час спізнала мистецький і аристократичний світ Парижу. Як тільки забажала, люксовий літак переносив графівну до сніжних шпилів Швейцарії, блакитних побереж Італії або тропічних країн Африки. Життя ставало щораз кращим, і Христина переконалася, що пораду тітки "використати життя" вона зуміє здійснити.

Аж одного ранку (це було тоді, коли осінь золотила алеї паризького бульвонського ліску) графівна відчула гнітучу пустку. Вона затужила за своїм старим двориком і за спадаючими з дерев у саду листками. Цього ж дня покинула Париж.

Вдома стрінула її пустка, що йде в слід за самотньою людиною. Непровітрені кімнати видавали сопух плісні і стухлизни, а осінній дощ монотонно стукав до вікон, додаючи ще більше нудьги і суму.

Здавалось їй, що Мирон грає... Відчинила вікно, і наслухувала... На дворі було тихо, тільки вітер, зриваючи з дерев останні листки, грав свою осінню симфонію.

Засвітила лампу й бездумно переглядала кореспонденцію. Було чимало реклям, прохань на датки та добродійні цілі... любовний лист від якогось незнайомого.

Раптом звернула увагу на запрошення на баль, якраз із датою цього дня. Сподіючись, що там стріне його, Христина рішила піти на баль.

Христина вийняла сніжно-білу, з венеціанської коронки бальову сукню, модель найелегантішого паризького магазину, і надягнула її.

Подивилась на портрет бабуні і вдоволено всміхнулась. Її мрії здійснились, вона мала таку саму кринолінову сукню. Але що ще більше здивувало графівну, так це

надзвичайна подібність обличчя.

Цікаво приглядалась до себе в дзеркалі й бачила такі самі великі, холодні очі, той самий дивний усміх, те саме у відтіні золота волосся. Перший раз оцінила свою красу, що їй досі не добачала. Була горда, певна себе.

* * *

На балю в танцях вона побачила струнку, мужеську постать Мирона. Він приступив до неї і попросив до танцю. Перший раз почула його ніжний дотик руки. Танцюючи, вона кокетливо подивилась на нього. Париж, крім елегантії й товариської сміливості, навчив її ніжної кокетерії, притаманної парижанці.

По забаві запитав:

- Графівно, чи дозволите відпровадити вас додому?

- З найбільшою приємністю, пане Мироне. Ми близькі сусіди. - Мирон подав плащ і поміг вдягтись. - Дякую, дуже дякую, - відповіла.

Ішли дорогою. Було холодно, непривітно.

- Дозволите взяти вас під руку?

Почуття кохання віджило. Нагадалися вечори, музика, і мрії про нього, що гасли, коли наставав день.

Зупинились коло дому.

Христина подала руку на прощання.

- Графівно, дякую за цей чудовий вечір. Ніколи не забуду його.

- Справді? В такому разі я вам, пане Мироне, вже нічого не винна.

- Графівно Христино, що ви мені винні? - запитав Мирон, не розуміючи, в чім річ.

- Це реванж за вашу гру на скрипку... Я часто слухала її... ви чудово граєте.

Любите музику?

- Так. Дуже. Найбільше люблю шляхетність тонів скрипки.

- Гратиму, все думаючи про вас...

* * *

Відтоді почалося їхнє знайомство. Спочатку стрівались так, наче б ненароком. Довідавшись, що Христина грає на фортепіяні, запитав, чи могла б йому акомпаніювати. Вона радо погодилася.

* * *

Мирон грав цього вечора третю симфонію Бетовена.

Скінчивши грати, поставив скрипку на фортепіан. Був дуже зворушений. По хвилині сказав:

- Графівно Христино! Простіть, коли осмілюсь сказати, що дивний маєстат відчувається в кожному вашому русі, у погляді великих холодних очей, у вашій дещо іронічній усмішці... Може, вам дивно, що це говорю я, але я... очарований вами, графівно!

- Не говоріть мені "графівно", а звичайно "панно Христино"...

- Панно Христино! Горда, чудова Христино! - сказав Мирон, цілуючи її руку.

Христина тремтіла. Ще досі ніхто не сказав їй стільки ніжних слів.

Й коли в перший раз обняв її і довгим поцілунком накрив її уста, Христина легко звільнилась і сказала:

- Ні-ні, це не може бути! Між нами десять літ різниці! Мені тридцять два роки...

- Христино, це старосвітські пересуди!

Христина більше не боронилась. Вона поклала руки на його шию і відповіла таким самим довгим поцілунком.

* * *

Мирон на кілька днів виїхав із міста. Скільки вона передумала за цей час! Вони ще того вечора довго говорили про своє спільне життя. Мирон талановитий скрипаль. Повінчаються. Виїдуть у світ. Він покінчить музичні студії, буде славним скрипалем. Їхнє майбутнє життя мало б бути подібне до казкового кінового фільму.

Був осінній вечір. Пішла в сад і в альтанці мріяла про нього. Тихо-тихо було довкола. Вітер, що вчора гуляв, заховався між листками, не маючи вже сили струсити їх на землю.

З вулиці доходили підпиті голоси. Вони ставали щораз голоснішими, і Христина пізнала поміж ними голос Мирона. Хтось із товариства затягнув фальшиво пісню.

Христина почула розмову п'яних.

- Золоту рибку вдалось тобі зловити!

- А скажи, дуже ти її любиш?

- То вже моя річ. Важне діло, що допоможе стати славним скрипалем... подумайте тільки... Італія, Франція... а там багатство, слава! За це варто й покохати. Ха - ха!

Христина довше не могла слухати. Долонями затулила вуха й прожогом вбігла додому. Напівбожевільна впала на фотель.

Крізь тяжкі шовкові заслони заглянув місяць, і ясний промінь освітив портрет графині Ізабелли.

- Бабуню! Люба бабуню!

Великі холодні очі графині Ізабелли здивовано дивилися на внучку.

А на етажерці біля портрету старий годинник видзвонив дванадцяту, і музика почала грати менуета. У скляному годиннику порушилась фігурка маркізи й молодого паж. Паж підійшов до маркізи й попросив до менуету. Танцювали повільно, граціозно. Менует скінчився, і годинник зупинився. Маркіза знова завмерла, а біля неї її паж.

Христина цього не бачила й не чула.

Ранок застав її зовсім зрівноваженою, тільки довкола уст зарисувалась ще гостріше іронічна усмішка, а погляд очей був ще холодніший. Почала пакувати свої речі.

На столі лежав лист до Мирона:

"Шановний Пане Мироне!

Прошу вибачити мені, може, надто довгий жарт. Поцілунки й слова кохання були хвилиною примхою багатії графині. Графиня Христина ніколи б не одружилась із людиною без родової традиції.

Бажаю вам усього кращого - графиня Христина".

Першим міжнароднім потягом графівна виїхала в світ. До краю більш ніколи не

вернулась.